

ordinatur enim in penam subditorum, qui hoc merentur, ut significatur Job xxxiv. 30. *Qui facit regnare hominem hypocritam propter peccata populi: & Osee xiii. 11 Dabo (1) eis Regem in furore.* Unde cum poena omnis à Deo sit, etiam tales praelationes à Deo sunt.

ARTICULUS III.

Utrum in statu innocentia fuisset dominium.

I. P. q. xcvi. art. 1. & 2. & opusc. xx. cap. 29.

1. **A**D tertium sic proceditur. Videtur quod in statu naturae integræ praelatio, seu dominium non fuisset. Dicit enim Gregorius, Lib. XXI. Moral. cap. x. *Natura omnes homines aequales fecit; sed pro meritis alios aliis occulta, sed iusta Dei dispensatio subiecit.* Sed si homines non peccassent, statum naturæ retinuisent. Ergo omnes fuissent aequales, & nulla in eis fuisset praelatio.

2. Præterea. Augustinus dicit in XIX. de Civit. Dei, cap. xv. hominem ad imaginem Dei factum solum irrationabilibus esse præpositum. Sed homo non æquiparatur irrationabilibus nisi propter peccatum, ut dicitur in Psalm. xlviii. 13. *Homo, cum in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Ergo si peccatum non fuisset, unus homo alii suppositus non fuisset.

3. Præterea. Dominium sine servitute esse non potest. Sed Augustinus, & alii Sancti communiter dicunt, quod servitus pro peccato est introducta. Ergo & dominium, seu praelatio, ante peccatum non fuisset.

4. Præterea. Apostolus dicit I. Timoth. 1. 9. *Iusto non est lex posita.* Sed Philosophus dicit in fine Eth. quod hæc fuit necessitas constituendi Reges, & alios Principes, ad leges condendas habentes vim coactivam ad virtutis actus, quam sermo persuasivus sapientum non habet. Ergo si omnes iustitiam in qua conditi sunt, servassent, praelatio non fuisset.

5. Præterea. Ea quæ consequuntur naturam integram, etiam remanent in patria. Sed in futuro omnis cessabit praelatio, ut dicitur in Glossa I. Corinth. xv. Ergo & in natura integræ praelatio non fuisset.

Sed contra. Illud quod est dignitatis, in natura integræ multo nobilitius fuisset. Sed dominium, & praelatio ad dignitatem pertinent. Ergo multo amplius in statu naturæ integræ fuissent.

Præterea. Status naturæ integræ non fuit altior quam est modo status Angelorum. Sed in Angelis est unus ordo qui Dominationum vocatur, & etiam alii ad praelationem pertinentes, ut Principatus, Potestates, & Archangeli. Ergo & in statu naturæ humanæ ante peccatum fuisset praelatio.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod duplex est (2) praelationis modus: unus quidem ad regimen ordinatus; alius autem ad dominandum. Domini autem ad servum, ut in VIII. Ethic. cap. x. Philosophus dicit, est praelatio, sicut tyranni ad subditum. Differt autem tyrannus à Rege, ut ibidem Philosophus dicit:

(1) *Al. vulgata tibi.* (2) *Al. rationis.* (3) *Al. naturæ integræ.* (4) *Al. agenda sunt ad supplendum.* (5) *Forte autem.*

Ex Edit. P. NICOL. (a) Eodem Lib. sed non eodem c. sed c. xlii. Græco-lat. vel xi. in antiq. & apud S. Thomam lect. xi. ut & Politic. Lib. I. cap. 1v.

quia Rex ordinat praelationem suam ad bonum gentis cui præest, propter ejus utilitatem statuta, & legem faciens; tyrannus autem praelationem suam ordinat ad utilitatem propriam: & ideo duplex modus praelationis supradictus in hoc differt, quia in primo intenditur bonum subditorum, in secundo proprium bonum præsentis: & ideo secundus modus praelationis (3) in natura integræ esse non potuisset, nisi respectu eorum quæ ad hominem tamquam ad aliam, ut homo ad hominem; sed si hoc fiat, non erit nisi inquantum homo propter peccatum irrationabilibus creaturis comparatur: unde etiam Philosophus ibidem (a) servum comparat organo, dicens, quod servus est organum animatum, & organum est servus inanimatus. Et ideo talis praelatio hominis ad hominem ante peccatum non fuisset; sed prima praelatio, quæ ordinatur ad utilitatem subditorum, fuisset ibi quantum ad aliquem usum, non quantum ad omnes. Est enim praelatio ad dirigendum subditos in his quæ (4) agenda sunt, & ad supplendum defectus, ut quod populi a Regibus defendantur; & iterum ad corrigendum mores, dum mali puniuntur, & coacte ad actus virtutis inducantur. Sed quia ante peccatum nil fuisset quod homini nocere posset, nec etiam voluntas alicujus bono contradiceret; ideo quantum ad duos ultimos usus praelatio in statu innocentia non fuisset; sed quantum ad primum usum solum, qui scilicet est dirigere in agendis, vel in sciendis, secundum quod unus alio majore munere sapientie, & majore lumine intellectus præditus fuisset.

Ad primum ergo dicendum, quod natura omnes homines aequales in libertate fecit, non autem in perfectionibus naturalibus: liberum enim, secundum Philosophum in I. Metaphys. cap. 111. est quod sui causa est. Unus (5) enim homo ex natura sua non ordinatur ad alterum sicut ad finem: & ideo secundus modus praelationis non fuisset, qui libertatem subditis tollit; sed primus modus esse posset, qui nullum præjudicium libertati affert, dum subditi ad bonum præpositi non ordinantur; sed è converso regimen præpositi ad bonum subditorum: unde non incongrue se eorum servos appellant.

Ad secundum dicendum, quod auctoritas illa loquitur quantum ad secundum modum praelationis. Et similiter ad tertium.

Ad quartum dicendum, quod quantum ad illum usum praelatio non fuisset, sed quantum ad alios, ut dictum est.

Ad quintum dicendum, quod supra xi. dist. dictum est, quomodo intelligendum sit omnem praelationem in futuro evacuati. Si tamen simpliciter intelligeretur in futuro tolli, non oportet quod in statu innocentia praelatio non fuisset: quia status ille adhuc erat status viæ, & in via est necessaria praelatio per quam unus ab alio dirigatur: quod non adeo necessarium conceditur in termino viæ.

QUESTIO II.

Deinde quaeritur de obedientia ad prælatos: & circa hoc tria quaeruntur.

Præterea. Status naturæ integræ. (3) *Al. naturæ integræ.* (4) *Al. agenda sunt ad supplendum.* (5) *Forte autem.*

Primo. Utrum obedientia sit virtus: & si est virtus, utrum sit virtus specialis.

Secundo. Utrum Christiani potestatibus sæcularibus, & præcipue tyrannis, obedire teneantur.

Tertio. Utrum profitentes obedientiam, in omnibus prælati suis teneantur obedire.

ARTICULUS I.

Utrum obedientia sit virtus.

2. 2. q. civ. art. 11.

1. **A**D primum sic proceditur. Videtur quod obedientia non sit virtus. Omnis enim virtus est medium vitiorum, ut Philosophus dicit in II. Eth. cap. vi. Sed obedientia non est hujusmodi: quia per abundantiam non corrumpitur, sed perficitur, si aliquis obediatur in illis in quibus non tenetur. Ergo obedientia non est virtus.

2. Præterea. Obedientia respicit præceptum. Sed præceptum se extendit ad omnes actus virtutum, quia omnes sunt in præcepto legis. Ergo obedientia non est virtus determinata, sed consequens omnem virtutem: quod etiam potest videri ex diffinitione Ambrosii, de parad. cap. viii. supra xxxv. dist. inducta: dicit enim, quod peccatum est *transgressio legis Dei, & cælestium inobedientia mandatorum.*

3. Præterea. Si est virtus determinata, aut est una de cardinalibus, aut una de adjunctis. Sed nulla de cardinalibus est, quia illæ sunt tantum quatuor, inter quas non numeratur obedientia: similiter inter adjunctas non invenitur, ut patet, si considerentur virtutes adjunctæ, quas Philosophus IV. Eth. per totum, enumerat. Ergo obedientia non est virtus determinata.

4. Si dicatur, quod reducitur ad justitiam; contra. Nulla virtus perficitur per diminutionem rationis objecti proprii: ut patet in magnanimitate, quæ magnum respicit; & quanto majus fuerit quod operandum est, magis ad magnanimitatem pertinet. Sed justitia debitum respicit quasi objectum, quia justitiæ actus est reddere alteri quod suum est. Cum igitur obedientia perficiatur per hoc quod debitum minuitur, quod quanto aliquis minus considerat, ut Bernardus dicit (serm. 11. de S. Andrea) perfectior est obedientia; videtur quod obedientia ad justitiam non reducatur.

5. Præterea. Justitia legalis dicitur secundum quam præceptis homo aequatur. Sed obedientia præcepta respicit. Ergo obedientia est idem quod justitia legalis. Sed justitia legalis, ut dicit Philosophus V. Ethicor. (cap. 1. circa fin.) est omnis virtus. Ergo obedientia non est aliqua virtus determinata, sed generalis.

6. Præterea. Gregorius dicit (Moral. Lib. XXV. cap. x. vel xli.) quod obedientia non tam est virtus quam mater omnium virtutum. Sed esse matrem virtutum convenit charitati. Ergo obedientia videtur esse idem quod charitas; & ita non videtur distincta ab aliis virtutibus.

Sed contra. Hugo de Sancto Victore dicit (implicitè serm. lvi.) *Obedientia est virtus quæ omnia amplectitur injuncta, necessario implenda, nisi (1) obstiterit imperantis auctoritas: & ita est specialis virtus, cum assignetur sibi actus specialis.*

Præterea. Quod assignatur maximum in aliquo In II. Sent. Tom. II. (c) Nicolai insisterit.

genere, est aliquid determinatum in genere illo. Sed Gregorius dicit, quod obedientia est maxima virtutum. Ergo obedientia est quædam virtus determinata.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod obedientia est virtus, & est specialis virtus. Cum enim habitus, potentia, & actus distinguantur per objecta, oportet quod virtus quæ habet speciale objectum, sit specialis virtus. Dicitur autem speciale objectum à speciali ratione; quamvis illa specialis ratio circa multas res, vel omnes ponit possit. Contingit enim eandem rem ad diversas potentias pertinere, sicut colorem ad visum, imaginationem, & intellectum; sed sub diversa ratione: unde contingit ut una virtus specialis se extendat ad actus omnium virtutum, secundum quandam specialem rationem, sicut dicit Philosophus (IV. Ethic. cap. viii.) de magnanimitate, quod operatur magnum in actibus omnium virtutum, unde & cæterarum virtutum ornatus quidam est: & tales virtutes dicuntur quodammodo generales, quia habent materiam generalem, quamvis objectum speciale habeant, propter specialem rationem objecti, quæ in multis materiis invenitur. Et per hunc modum dico, quod obedientia est specialis virtus, quia attendit specialem rationem, scilicet præceptum cum debito consensu. Et quia reddere alteri quod suum est, & sibi debetur, est justitiæ; ideo obedientia pars quædam justitiæ est & specialiter divinæ: quia hoc suum quod superioribus redditur, scilicet impletio mandatorum, est quædam pars hujusmodi communis quod debetur dicitur, vel quod suum est, & quod etiam exigi posset coram iudice; nam circa hujusmodi est proprietas specialis justitiæ. Sed tamen sciendum, quod justitia specialis dupliciter sumitur: sumitur enim proprie, & communiter. Propriissime sumpta specialis justitia, ut dicit Philosophus in V. Ethic. (cap. vi.) est tantum inter eos qui habent æqualitatem quandam ad hoc quod estent coram Principe, coram quo unus ab altero possit repetere quod suum est, secundum quem modum nec domini ad servum, nec patris ad filium justitia dicitur esse: quia ea quæ sunt servi, sunt domini, & ea quæ sunt filii, sunt patris. Communiter autem justitia specialis attenditur etiam in hoc quod dominus reddit servo quod suum est, vel è converso, & sic de aliis, quia secundum hunc modum prædicta æqualitas non requiritur, & hoc modo accipiendo justitiam specialem, obedientia ad justitiam pertinet, quia per obedientiam inferior superiori reddit quod debet.

Ad primum ergo dicendum, quod obedientia, sicut & alia virtutes, potest esse medium duorum vitiorum. Sciendum tamen, quod non in omnibus virtutibus potest accidi superabundantia secundum quamlibet circumstantiam, aliis circumstantiis rite ordinatis, ut patet in hac virtute quæ dicitur veritas, cujus medium attenditur secundum hoc quod homo talem se esse ostendit qualis est; superabundantia autem ejus non attenditur secundum superabundantiam hujus circumstantiæ quantum, aliis circumstantiis rite ordinatis, ut scilicet homo possit nimis hanc veritatem servare; sed superabundantia ejus est ex hoc quod aliquis de se majora ostendit quam sunt, quod est secundum hanc circumstantiam quæ est *quid*. Similiter etiam dico, quod superabundantia obedientiæ accipitur secundum hoc quod obediatur in aliis in quibus debet non obedire; non autem secundum hoc

Hhh 2

quod

quod obediatur plus quam debet, aliis circumstantiis ordinare suppositis. Ad secundum dicendum, quod obedientia etsi ad omnes actus virtutum se extendat, non tamen considerat in illis hoc quod est proprium unicuique virtutis (non enim elicit actum fortitudinis, in quantum est medium inter timorem & audaciam) sed considerat in omnibus actibus virtutum unam rationem specialem, scilicet debitum fieri propter preceptum superioris.

Ad tertium dicendum, quod obedientia ad iustitiam reducitur specialem. Sed sciendum, quod una virtus reducitur ad aliam dupliciter: vel sicut pars ejus, vel sicut adjuncta ei. Sicut pars reducitur virtus ad virtutem, quando reducitur habet pro objecto partem objecti illius virtutis ad quam reducitur, verbi gratia, objectum temperantiae est delectabile secundum tactum, cuius pars quaedam est delectabile venereum, & alia est delectabile quod est in cibis; & ideo castitas reducitur ad temperantiam sicut pars ejus; similiter & sobrietas, cuius objectum est delectabile in cibis; & per hunc modum obedientia reducitur ad iustitiam specialem, ut patet ex dictis. Sed sicut adjuncta reducitur, quando virtus ad quam reducitur, habet pro objecto id quod est potissimum in aliqua materia; & illa quae reducitur, quae adjuncta dicitur, habet pro objecto id quod est minus principale: per quem modum mansuetudo ad fortitudinem reducitur: quia objectum fortitudinis est in maximis molestiis, quae sunt circa mortem, sicut sunt bellicae; sed mansuetudo habet pro objecto reliquas molestias quae sunt iram excitantes, in qua medium tenet mansuetudo: & per hunc modum modestia, quae medium servat in delectationibus aliorum sensuum, (1) & eutrapelia, quae medium servat in delectationibus ludorum, reducuntur ad temperantiam.

Ad quartum dicendum, quod perfectio alicujus virtutis potest attendi dupliciter: vel quantum ad id quod est proprium sibi, vel quantum ad id quod est proprium superioris virtutis, quae imperat actum ejus. Dico igitur, quod perfectio obedientiae ex diminutione debiti non est quantum ad propriam rationem obedientiae, sed quantum ad propriam rationem charitatis, quae imperat actum ejus, sicut & actus aliarum virtutum.

Ad quintum dicendum, quod obedientia non est idem quod iustitia legalis. Iustitia enim legalis respicit preceptum legis, & actus virtutum qui lege ordinantur, secundum quod sunt ad alterum, sicut Philosophus in V. Ethic. (cap. 1.) dicit, id est secundum quod ad bonum civitatis, quae legibus regitur, actus virtutum lege preceptorum ordinantur; sed obedientia respicit preceptum solummodo secundum quod habet rationem debiti ex ordine sui ad superiorem: unde non oportet quod sit generalis virtus.

Ad sextum dicendum, quod una virtus potest ex alia dupliciter oriri. Vel per modum cause finalis; & hoc modo virtus ex alia dicitur oriri, quando actus ejus ad finem alterius virtutis ordinatur; & per hunc modum charitas, cuius objectum est finis ultimus, omniam virtutum mater dicitur. Alio modo secundum quod ex actibus unius virtutis vel causatur alia virtus, vel conservatur; & obedientia hoc modo virtutum mater dicitur: quia ad hoc precepta superiorum ordinantur ut ad virtutes inducant, precipiendo ipsos actus virtutum, qui virtutes politicas cau-

(1) Al. desunt sequentia usque ad verbum reducuntur. (2) Vulgata: Servi subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis, & modestis, sed etiam dyabolis. (3) Al. creatur ex ordinatione.

sant, consuetudinem inducentes, sed ad virtutes infusas disponunt. Nec dico actum virtutis, tantum qui est a virtute, sed etiam qui est ad virtutem vel sicut disponens, vel sicut causans: sicut aliquis in peccato mortali existens actum obedientiae habere potest, quamvis obedientia, & aliis virtutibus careat.

ARTICULUS II.

Utrum Christiani teneantur obedire potestatibus secularibus, & maxime tyrannis.

2. 2. quest. CIV. art. 6.

1. AD secundum sic proceditur. Videtur quod Christiani non teneantur secularibus potestatibus obedire, & praecipue tyrannis. Math. xviii. 25. dicitur. Ergo liberi sunt filii. Si enim in quolibet regno filii illius Regis qui regno illi praefertur, liberi sunt, tunc filii Regis cui omnia regna subduntur, in quolibet regno liberi esse debent. Sed Christiani effecti sunt filii Dei: Rom. VIII. 16. Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro quod sumus filii Dei. Ergo ubique sunt liberi; & ita secularibus potestatibus obedire non tenentur.

2. Praeterea. Servitus pro peccato inducitur est, ut supra (quest. I. art. 1.) dictum est. Sed per baptismum homines a peccato mundantur. Ergo a servitute liberantur; & sic idem quod prius.

3. Praeterea. Majus vinculum absolvit a minori, sicut lex nova ab observantia legis veteris. Sed in baptismo homo obligatur Deo, quae obligatio est majus vinculum quam id quo homo obligatur homini per servitatem. Ergo per baptismum a servitute absolvitur.

4. Praeterea. Quilibet potest licite resumere, cum facultas adest quod sibi injuste ablatum est. Sed multi saeculares Principes, tyrannice terrarum dominia invaserunt. Ergo cum facultas rebellandi illis conceditur, non tenentur illis obedire.

5. Praeterea. Nullus tenetur ei obedire quem licite, immo laudabiliter potest interficere. Sed Tullius in Libro de officiis (I. nam. 26.) salvat eos qui Julium Caesarem interfecerunt, quamvis amicis & familiarem, qui quasi tyrannus jura imperii usurpaverat. Ergo talibus nullus tenetur obedire.

Sed contra I. Petri II. 18. (2) Servi subditi estote dominis vestris.

Praeterea Rom. XIII. 2. Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Sed non est licitum Dei ordinationi resistere. Ergo nec saeculari potestati resistere licet.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod, sicut dictum est, obedientia respicit in precepto quod servat, debitum observandi. Hoc autem debitum, (3) causatur ex ordine praelationis, quae virtutem coactivam habet, non tantum temporaliter, sed etiam spiritualiter propter conscientiam, ut Apost. dicit Rom. XIII. secundum quod ordo praelationis a Deo descendit, ut Apostolus ibidem innuit. Et ideo secundum hoc quod a Deo est, obedire talibus Christianus tenetur, non autem secundum quod a Deo praelatio non est. Dictum est autem, quod praelatio potest a Deo non esse dupliciter: vel quantum ad modum acquirendi praelationem,

ARTICULUS III.

Utrum religiosi professi teneantur obedire praelatis suis

habeant in omnibus, nisi in eo quod contra regulam est.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod obedientiam professi simpliciter teneantur obedire praelatis suis. Colosen. III. 20. Filii obedite parentibus per omnia. Sed magis tenetur obedire quae patri spirituali quam carnali. Ergo spiritualibus filiis, praecipue obedientiam professi, patribus spiritualibus in omnibus obedire tenentur.

2. Praeterea. Beatus Benedictus dicit in regula (cap. LXVII.) quod si praelatus etiam impossibile praecipiat, tenendum impossibile tamen est. Sed multo magis tenetur quis ad obediendum in possibilibus quam in impossibilibus. Ergo in omnibus possibilibus simpliciter obedientiam professus obedire tenetur praelato.

3. Praeterea. Religio quaelibet principaliter tria vota substantialia habet, scilicet castitatis, paupertatis, & obedientiae. Sed castitatem tenetur omnibus modis servare, & similiter paupertatem, ut nihil proprium habeat. Ergo & obedientiam sic tenetur servare, ut in omnibus simpliciter obediat.

4. Praeterea. Inferiori non relinquitur iudicium de superiori. Sed si subditus haberet discernere in quo obediret, & in quo non, relinqueretur sibi iudicium de precepto superioris. Ergo subditus tenetur in omnibus simpliciter obedire.

5. Praeterea. Quilibet Christianus tenetur praelatis spiritualibus obedire. Si ergo profitentes obedientiam non tenentur simpliciter, in omnibus obedire in nullo differrent profitentes obedientiam a non profitentibus, & sic talis professio supervacua esset. Ergo cum non sit supervacua, tenentur in omnibus obedire.

Sed contra. Bernardus dicit in Libro de dispensatione, & precepto (cap. v.) Nihil me prohibeat horum quae promissa sunt, nisi illa quae sunt in regula. Ergo non tenetur subditus in aliis obedire, nisi quae ad regulam pertinent.

Praeterea. Nullus tenetur ad aliquid ad quod ceteri non tenentur, nisi secundum quod ad illud ex voto se obligavit speciali. Sed profitentes non volunt obedire in omnibus, sed solum obedire secundum regulam talem vel talem. Ergo non tenentur in omnibus obedire. Et haec etiam ratio accipitur ex verbis Bernardi in eodem Libro (cap. IV.) dicens de hoc: Non parum praelati praescribunt voluntati, quod (3) is qui proficitur, spondet obedientiam; non tamen obedientiam omnimodam, sed determinate secundum regulam, nec aliam quam Sancti Benedicti: & post subdit: Praefixam praelatus sibi ex regula sicut mensuram, & sic sua demum imperia moderari circa id solum quod rectum esse constituerit; nec quodlibet rectum, sed hoc tantum quod praedictus Pater constituit.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod est triplex obedientia: scilicet indiscreta, imperfecta (discreta tamen) & perfecta. Indiscreta obedientia, quae nec obedientia dici debet, est quando aliquis obedit in illis quae divinae legis regulae contrariantur, quam debet in-

nem, vel quantum ad usum praelationis. Quantum ad primum contingit dupliciter: aut propter defectum personae, quia indignus est; aut propter defectum in ipso modo acquirendi, quia scilicet per violentiam, vel per simoniam, vel aliquo illicito modo acquirit. Ex primo defectu non impeditur quin jus praelationis ei acquiratur: & quoniam praelatio secundum suam formam semper a Deo est (quod debitum obedientiae (1) causat) ideo talibus praelatis, quamvis indignis, obedire tenentur subditi. Sed secundus defectus impedit jus praelationis, qui enim per violentiam dominium surripit, non efficitur vere praelatus, vel dominus: & ideo cum facultas adest, potest aliquis tale dominium repellere; nisi forte postmodum dominus verus effectus sit vel per consensum subditorum, vel per auctoritatem superioris. Abusus autem praelationis potest esse dupliciter: vel ex eo quod est praecipuum a praelato, contrarium ejus ad quod praelatio ordinata est, ut si praecipiat actum peccati contrarium virtuti ad quam inducenda, & conservanda praelatio ordinatur; & tunc aliquis praelato non solum non tenetur obedire, sed etiam tenetur non obedire, sicut & sancti martyres mortem passi sunt, ne impiis jussis tyrannorum obedirent, vel quia cogunt ad hoc quod ordo praelationis non se extendit, ut si dominus exigat tributa quae servus non tenetur dare, vel aliquid hujusmodi; & tunc subditus non tenetur obedire, nec etiam tenetur non obedire.

Ad primum ergo dicendum, quod illa praelatio quae ad utilitatem subditorum ordinatur, libertatem subditorum non tollit: & ideo (2) non est inconveniens quod tali praelationi subiaceant qui per Spiritum Sanctum filii Dei effecti sunt. Vel dicendum, quod Christus loquitur de se, & suis discipulis, qui nec servilis conditionis erant, nec res temporales habebant; quibus suis dominis obligarentur ad tributa solvenda: & ideo non sequitur quod omnis Christianus hujusmodi libertatis sit particeps, sed solum illi qui sequuntur apostolicam vitam, nihil in hoc mundo possidentes, & a conditione servili immunes.

Ad secundum dicendum, quod baptismus non delet statim omnes poenitates ex peccato primi parentis consequentes, sicut necessitatem moriendi, & cecitatem, vel aliquid hujusmodi; sed regenerat in spem vivam illius vitae in qua omnia ista tollentur: & sic non oportet ut aliquis statim baptizatus a servili conditione liberetur, quamvis illa sit poena peccati.

Ad tertium dicendum, quod majus vinculum non absolvit a minori, nisi quando non comparatur seculo illo; sicut umbra, & veritas simul esse non possunt: propter quod veniente veritate Evangelii, umbra veteris legis cessavit. Sed vinculum quo in baptismo quis ligatur, comparatur vinculum servitutis: & ideo non absolvit ab illo.

Ad quartum dicendum, quod qui per violentiam praelationem accipiunt, non sunt veri praelati: unde nec eis obedire tenentur subditi, nisi sicut dictum est.

Ad quintum dicendum, quod Tullius loquitur in causa illo quando aliquis dominium sibi per violentiam surripit, nollentibus subditis, vel etiam ad consensum coactis, & quando non est recursus ad superiorem, per quem iudicium de invasore possit fieri: tunc enim qui ad liberationem patriae, tyrannum occidit, laudatur, & praemium accipit.

(1) Al. creat. (2) Al. desunt non. (3) Al. hi qui profitentur.